

Teologiczno-antropologiczny wymiar wypoczynku młodzieży na podstawie wybranych aspektów działalności parafii mariawickiej w Cegłowie

**Theological and anthropological dimension
of youth recreation on the basis of selected activity
aspects in the Cegłów Mariavite parish**

Słowa kluczowe: Teologia, Mariawityzm, pedagogika, edukacja, dziecko

Keywords: Theology, Mariavitismus, pedagogy, education, child

Streszczenie

Artykuł jest próbą ukazania kategorii wypoczynku jako ważnego narzędzia apostołskiego, dzięki któremu nie tylko dzieci i młodzież wywodząca się z mariawityzmu może poznawać wielkie dzieła Boże. Uwaga została skupiona na wspólnotowych formach wypoczynku jako najbardziej zbliżonych do jakości eklezjalnego oddziaływania. Działalność taka, akceptowana przez zainteresowanych, ma również ogromne znaczenie dla lokalnej społeczności.

Abstract

Article is an attempt to show the category of recreation as an important apostolic method, thanks to which not only children or adolescents coming from Mariavitismus can become acquainted with the Great Work of God. The author focuses on community recreation forms as the closest to the

¹ Ks. dr Piotr Józef Dróżdź, absolwent studiów doktoranckich w Wydziale Teologicznym Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

quality of ecclesial influence. Such activities, accepted by those interested, can also have a great influence on the local community.

Wydawać się może niekiedy, iż przedmiotem refleksji zarówno teologicznej, jak i antropologicznej może być wyłącznie pozytywnie pojmowana praca – a przecież wypoczynek jest właśnie funkcją działalności zawodowej czy też nauki. W obu bowiem przypadkach, pracy czy wypoczynku, mamy do czynienia z jednym i tym samym podmiotem – osobą ludzką, której personalizm nie jest uzależniony od faktorów zewnętrznych.

Co prawda, mariawityzm jako taki nie wypracował, bo uwarunkowany nauką Pańską nie mógł wypracować, odmiennego od ewangelicznego modelu antropologicznego, podobnie jak nie mógł się odwoływać do odmiennego niż Trójjedyny Boga. Jednakże z uwagi na uwarunkowania środowiskowe, w jakich dokonuje się realizacja omawianego zagadnienia, możemy mówić o mariawickiej jakości odniesień do kwestii, która z natury rzeczy jest archetypem kulturowym, będąc uprzednio archetypem personalistycznym.

Celem niniejszego artykułu jest zatem próba szkicowego nakreślenia miejsca mariawickiej parafii cegłowskiej w procesie dość specyficznym – wychowania przez wypoczynek, powodem zaś osobisty udział autora w realizacji wskazanego procesu. Dodatkowym elementem inspiracji był fakt, iż pomimo istniejącego znaku równości pomiędzy edukacją szkolną a ‘wakacyjną’ dostrzega się jednak dysproporcje – o ile edukacja szkolna to przedmiot refleksji wielu zainteresowanych stron (wyznaniowej, społecznej, politycznej itp.), o tyle wypoczynek w dobie kapitalizmu wydaje się czasem swobody, by nie rzec samowoli.

Analizując przedmiot naszych badań, wypada wskazać etymologiczny wymiar najważniejszego ze słów kluczowych, czyli ‘wypoczynku’. Jest to kategoria tej działalności ludzkiej, która realizuje się ‘po czynię’, czyli po określonym działaniu typu obowiązkowego i ma charakter relaksacyjny, celem odnowy sił biologicznych. Nie może więc ona zastąpić działań społecznie i antropologicznie koniecznych (np. funkcjonowanie

instytucji państwowych czy prywatnych), a także zarobkowych, ma jednak ważne znaczenie zarówno dla jednostki, jak i dla grup społecznych, przywracając ochotę do pracy i możliwość realizacji kolejnych zadań.

Polski zakres semantyczny tego słowa uzupełniają odniesienia obcojęzyczne. Wskazując na dwa istotne, obecne w łacinie, a za jej pośrednictwem także w wielu językach obcych – *relax* i *recreatio*, odkryjemy (por. Winniczuk 2005, 604)², iż omawiana kategoria dysponuje dwoma istotnymi dla siebie aspektami: rozluźnienia zasad i reguł postępowania (lecz nie ich niweczenia – pojęcie pierwsze) celem ‘ponownego tworzenia’ egzystencji (pojęcie drugie). Te istotne uwarunkowania pozwolą na uzasadnienie, iż mówiąc o wypoczynku, nie dysponujemy wyłącznie kategorią socjologiczną, lecz bardzo istotną dla teologii i antropologii rzeczywistością istnienia ludzkiego.

Teologiczny wymiar omawianego zagadnienia również odwołuje się do obu przedstawionych aspektów relaksu i rekreacji, oba bowiem realizował Adonai, kończąc dzieło stworzenia. Istotną kategoryzację odnajdziemy w Księdze Rodzaju: „A gdy Bóg ukończył w dniu szóstym swe dzieło, nad którym pracował, odpoczął dnia siódmego [...]. Wtedy Bóg pobłogosławił ów siódmy dzień i uczynił go świętym” (Rdz 2, 2-3). A stało się to zanim nastąpił grzech, obchód szabatu ustanowionego przez Boga nie musiał być sankcjonowany karnie, bo sam fakt jego poświęcenia był dla bezgrzesznych motywem świętowania³.

Oprócz wymiaru kultycznego odnajdziemy też w Piśmie zachętę do wypoczynku rekreacyjnego uwidocznionego zwłaszcza w odsyłaniu apostołów na miejsca pozbawione odbiorców, by odpoczęli nieco⁴.

² Autorka sugeruje jeszcze jedno określenie bliskoznaczne, które ze względu na jasność wykładu pominięto, czyli *requies* kojarzony raczej z odpoczynkiem wiecznym, śmiercią.

³ Tak wynika z całego kontekstu rozdziału 2. powyższej Księgi. Ponadto obchód szabatu zaistniał przed wygenerowaniem się różnic kulturowych, przeto jest kategoria ogólnoludzką, nie przestając być kategorią religijną.

⁴ W tym także nawiązuje Pan do doświadczenia ludzkiego, do którego odwołania spotykamy już w Starym Testamencie (np. Sdz 9,15; Jdt 10,21 i wiele innych. Warto

Powróćmy do socjologicznych uzupełnień. Kategorię wypoczynku rozpatruje się w wymiarze indywidualnym (wtedy uznaje się go za 'rekreację') lub wspólnotowym. Obie kategorie możemy odpowiednio zdefiniować. Rekreacja to

...forma działania dobrowolnie wybrana przez człowieka ze względu na osobiste zainteresowanie i dla własnej satysfakcji, podejmowana poza obowiązkami zawodowymi i domowymi, w czasie wolnym od pracy; jest stałym i pochodnym elementem czasu wolnego, a ten z kolei naturalnym i koniecznym dopełnieniem pracy" (Toczek-Werner, 2005, 10).

Zaś wypoczynek grupowy (zwłaszcza w odniesieniu do dzieci i młodzieży) to zróżnicowany, nieformalny sposób spędzania wolnego czasu na bazie zaistnienia jednorodnej (np. harcerstwo, zespół chóralny) bądź różnorodnej (np. społeczność kolonijna) wspólnoty, przy czynnym zaangażowaniu osób dorosłych. Nieformalność nie oznacza braku wymagań dyscyplinarnych ani też pewnych uwarunkowań wynikających z przepisów. Nie można go izolować od działań edukacyjnych, co w konsekwencji owocuje powiązaniem z katechezą.

1. Wychowanie jako spotkanie nieformalne

Pojęcia wychowania można używać w kilku odpowiednio sprecyzowanych znaczeniach. Uczeń stworzył wiele definicji tego pojęcia i nadal usiłują je doskonalić, jednak niezależnie od sposobu podejścia wyodrębniamy w nim dwie zasadnicze role: wychowawcy i wychowanka.

Już takie 'modelowe' odniesienia sugerują bliską relację z edukacją formalną, która niezależnie od jakości jej rozwoju zawsze ma charakter spotkania, w którym dokonują się wszelkie działania zmierzające do kształtowania człowieka i przysposobienia go do realizacji odpowiednich ról społecznych. Oprócz wskazanego dualizmu formalnego ważne są wpływy rodziny, rówieśników, otoczenia społecznego, środowiska

zauważyć, iż prócz judaizmu, a później chrześcijaństwa świat starożytny nie znał odpoczynku jako zbiorowego doświadczenia kulturowego.

lokalnego itp. (Kunowski 2001, 20). Niebanalne znaczenie ma cywilizacja czy rozwój nauki i techniki.

Wychowanie do wiary, uwzględniając to, co powiedziano wyżej, wnosi jeszcze jeden, bardzo istotny element: współdziałania Bożego. W perspektywie nadprzyrodzonej spotkanie ma nie tylko charakter interpersonalny (dziecko i wychowawca to osoby ludzkie), lecz także wymiar pneumatologiczny (dziecko i wychowawca to świątynie Ducha Świętego – 1 Kor 3,16-19). Spotkanie wychowawcze jest zatem wzajemnym oddziaływaniem mającym na celu wzrost duchowy i osobowościowy⁵. Jakość tego spotkania zawiera się w istocie wskazanych wyżej kategorii, zwłaszcza kategorii wypoczynku dzieci i młodzieży, gdzie dorośli odgrywają bardzo ważną rolę. Obecność dorosłych każe postrzegać to spotkanie jako relację bardziej rozbudowaną: dziecko-dorośli i relacja rówieśnicza, co ma istotny wpływ na jakość wychowania nieformalnego.

Wskazana w śródtytule 'nieformalność' odwołuje się do stosowanego często w wymiarze wielokonfesyjności 'programu bez programu'⁶, pozwalając młodemu człowiekowi na poczucie wolności i nieskrępowania, ułatwiających niewątpliwie percepcję wartości nadprzyrodzonych⁷, a zarazem odnowione w Duchu postrzeganie drugiej osoby. Sytuacja wypoczynku pozwala dostrzegać w drugiej osobie nie groźnego 'dorosłego przeciwnika' czy 'rywala-równolatka', jak to ma często miejsce w szkole, lecz partnera do zabawy lub poznawania w sposób nowy, a więc odkrywczy, Bożych i antropologicznych prawd i treści.

⁵ Tak zwane świeckie modele wychowawcze skupiają się wyłącznie na rozwoju osobowościowym, dbając zwłaszcza o cielesny wymiar życia ludzkiego.

⁶ Taki rodzaj aktywności duchowej spotykamy choćby w 'idei oazowej' ks. Franciszka Blachnickiego. Autor sugeruje, iż formalizm generuje w pewnym sensie podejście faryzejskie do spraw eklezyjalnych, które mają być niby oaza na pustyni życia. Dodajmy, że idea ta dojrzewała w latach siedemdziesiątych minionego stulecia.

⁷ Występuje tu również zastosowanie fizjologiczne uwagi mimowolnej.

Doskonałą ilustracją takiego stanu rzeczy jest eklezjologiczny obraz owczarni, który wspomniane wyżej spotkanie traktuje jako zderzenie dwu aktywności poznawczych: Ucznia (poznawanie wiedzy) i Nauczyciela (rozpoznawania Ucznia)⁸. Taką sugestią odczytać można w interpretacji słów dotyczących znajomości owiec przez Pana, a Pana przez Jego owce (J 10,14). A zatem chrześcijańskie poznawanie nie dotyczy wyłącznie wymiaru wiedzy, lecz także, a raczej przede wszystkim, jest przejawem personalnej interaktywności, ujawniającej się również w działaniach nieformalnych. Bo nie wystarczy nauczać czy być nauczonym, lecz poprzez spotkanie warto się też otworzyć na słuchanie Pasterza, który przemawia poprzez piękno świata.

Każdy uczestnik takiego spotkania winien dysponować świadomością, że bez dynamiki Bożego działania ono nie zaistnieje, gdyż zabraknie w nim gwarantowanego przez Pana harmonijnego powiązania elementów wiedzy i piękna, naukowości i estetyki, a raczej wszystkich razem powiązanych z sobą przejawów poznawczych.

Jak wynika zatem z naszych rozważań, wypoczynek jest okazją do poznawania, percepcji, a zarazem ekspresji własnej wiary, własnej postawy religijnej. Taka sytuacja pozwala na głębszą refleksję 'nad tym, co najważniejsze' w wyniku nasilenia wrażliwości intelektualnej i – przynajmniej pozornego – braku przymusu i dyscypliny. Dostosowanie się do grupy realizuje się jako proces wynikający z otwartości, nie zaś nakazu, dyscyplina wewnętrzna to efekt doświadczenia pełniejszej wolności i droga doskonalenia własnej osobowości, w tym także percepcji i wartościowania sukcesu i porażki, radości i smutku itp. (Suchodolski 1998, 56).

Doskonałym środowiskiem rozwoju tak pojętego Spotkania są kolonie (zwłaszcza dla dzieci młodszych) i obóz młodzieżowy. Formy te przejęte przez (duchownych zwłaszcza) wychowawców mariawickich

⁸ Zarówno nauczyciel, jak i uczeń czy spotkanie i opieka, mimo że są rzeczownikami pospolitymi, w niniejszym opracowaniu rozpoczynają się majuskułą celem pokreślenia ich kategoryzacji teologicznej.

generują zaistnienie dwu zasadniczych, wzajemnie się uzupełniających celów: przygotowanie do życia religijnego i do życia dla innych. Wymiar altruistyczny odnosi się do każdej postawy otwartej (patriotyzm, odpowiedzialność, radość z życia itp.), aczkolwiek obie wskazane wyżej zasadnicze formy wypoczynku sprzyjają indywidualnemu rozwojowi osobowości i ducha.

Kolonia to neutralny teren, z powodu braku przynależności do określonej grupy jest on wspólny. Wspólnota terenu tworzy wspólnotę zainteresowań, gdzie na bazie swoistych interakcji dojść może to uaktywnienia kogoś słabszego w nauce czy otwarcia się jednostki dotąd zamkniętej w sobie. Ma to istotne znaczenie zwłaszcza w przypadku kolonii integracyjnych. Wskazana wspólnotowość może być również wynikiem podobnych zainteresowań, wynikających z uczestniczenia w tej samej grupie (np. chór) czy w tym samym wyznaniu (kolonia mariawicka).

2. Wypoczynek jako kategoria pedagogiki opiekuńczej

Konieczna obecność dorosłych wprowadza też nowy element do relacji z dziećmi i młodzieżą – element opiekuńczy, który w oparciu o zasady pedagogiki ‘opiekuńczej’ realizuje poszczególne zadania dydaktyczne, nie zapominając też o zabezpieczeniu młodych przed nieszczęśliwymi zdarzeniami.

Odkąd po raz pierwszy użyto terminu ‘pedagogika opiekuńcza’, rozpoczęły się dyskusje na temat jej istoty, zakresu zainteresowań, swoistości działań praktycznych. A przecież uszczegółowione odpowiedzi na poszczególne kategorie zagadnień pozwolą funkcjonować temu rodzajowi oddziaływań na młodzież w sposób pełny.

Według Ryszarda Wroczyńskiego problematyka teoretyczna pedagogiki opiekuńczej koncentruje się na sytuacjach wychowawczych, które wymagają pomocy społecznej. Napisał on, że „podstawowym jej zadaniem staje się zapewnienie wszystkim młodzieży jednakowych szans życiowych i jednakowo sprzyjających warunków rozwoju” (Wroczyński 1966, 65).

Irena Jundziłł uważa natomiast, że pedagogika opiekuńcza za przedmiot swych zainteresowań uznaje „fakty, procesy i sytuacje wychowawcze związane z zaspokajaniem potrzeb dzieci i młodzieży” (Jundziłł 1984, 12).

Zdaniem Teresy Borowskiej „pedagogika opiekuńcza jest swoistym kierunkiem pedagogicznym, który skupia się na wychowaniu opiekuńczym” (Borowska 1988, 14). Przez wychowanie opiekuńcze rozumie ona zamierzone, zorganizowane działania mające na celu:

- wykształcenie w jednostkach takich form aktywności uczuciowej i cech zachowań, dzięki którym w razie zablokowania określonej potrzeby nie dojdzie do zaburzenia osobowości;
- wywołanie pozytywnych zmian w zaburzonej już emocjonalno-motywacyjnej sferze osobowości, które to zmiany powinny dotyczyć pewnych określonych postaw jednostki odnoszących się do drugiego człowieka oraz do samej jednostki.

Bliski związek procesu wychowania i opieki podkreśla również J. Maciaszkowa, uświadamiając tym samym, iż działania opiekuńcze nie ograniczają się wyłącznie do wypełniania świadczeń materialno-rzeczowych, lecz obejmują swym zasięgiem także niesienie pomocy o charakterze psychiczno-emocjonalnym (Maciaszkowa 1991).

Nie należy jednak pomijać poglądów odmiennych – taki reprezentuje np. Zdzisław Dąbrowski, uważając, że opieka i wychowanie stanowią odrębne dziedziny działalności ludzkiej. „Opieka w przeciwieństwie do wychowania jest działaniem pierwotnym zarówno w rozwoju filogenetycznym, jak i ontogenetycznym, tzn. że działania opiekuńcze wyprzedzają i warunkują czynności wychowawcze” (Dąbrowski 1980, 28). Autor zwraca ponadto uwagę, że opieka zapewnia ciągłość istnienia gatunku ludzkiego, a wychowanie przekazywanie najszerszej pojętego dorobku kulturowego: „Opieka jest też w zasadzie wyłączną treścią działania opiekunów w stosunku do pewnych kategorii osób, jak np. dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo, osób nieuleczalnie chorych [...] niedołączonych itp.” (Dąbrowski 1980, 31).

Bez względu na jakość teoretycznego ujęcia zagadnienia, również w przypadku kategorii opieki dadzą się wyodrębnić elementy teologiczne. Zasadniczym odniesieniem teologicznym jest wątek providencyjny – odwołanie do Opatrzności czy Opieki Maryi wydaje się w tym przypadku oczywiste. Bóg staje się wzorem Opiekuna, dzięki Swej miłości generując dobro, ukazując jednocześnie, iż podobne relacje winny zaistnieć między opiekunem ziemskim a jego wychowankiem. Opieka ta jest niezbędna dla życia, aczkolwiek uwarunkowana. Warto zaznaczyć, że ‘efektywność opieki’ Boga uzależniona jest od postawy otwartości na działanie Boże, zaś Opieka Maryi nie jest niczym innym jak wzorem uczestnictwa w tajemnicach Opatrzności.

Jak widać, wychowanie jest formą kreacji, rozwoju, budowania ukierunkowanego wieloaspektowo. Spośród mnogości aspektów możemy wskazać kilka zasadniczych (Muszyński 1982, 232):

- nastawienie spostrzeżeniowo-empatyczne;
- altruistycznie zabarwiona wrażliwość emocjonalna;
- wiedza i doświadczenie w zaspokajaniu ludzkich potrzeb;
- motywacje działania;
- uczucia altruistyczne.

Postawy te rzutują na proces opiekuńczo-wychowawczy dzieci i młodzieży.

Generujące rzeczywistość edukacyjną, wychowanie i opieka to pojęcia bliskoznaczne. Zakresy tych pojęć wzajemnie się uzupełniają, przenikają i wzbogacają. Pogląd ten podziela m. in. Helena Radlińska. Według niej:

...we wszystkich czynnościach opiekuńczych odbywa się akt wychowawczy. Wychowanie polega na pielęgnowaniu rozwoju, na uczeniu się sztuki odszukiwania i wyboru wartości istniejących oraz czynienia z nich narzędzi własnego trudu, na wzbogacaniu wiedzy, na wyrabianiu sprawności w kierowaniu sobą i wykonywaniu pracy” (Radlińska 1961, 325).

Konstytutywną cechą wychowania jest – zdaniem Radlińskiej – samorzutny rozwój wychowania i związane z tym ich wzrastanie

w środowisko. Tak pojęte wychowanie jest zgodne z wcześniej sygnalizowanym jego rozumieniem jako procesu wspomagania dzieci i młodzieży w ich rozwoju.

Bardzo istotnym, towarzyszącym opisanym zjawiskom kontekstem wydaje się być 'edukacja', tak ściśle powiązana z zagadnieniem 'wychowania', jak matematyczno-logiczny podzbiór ze zbiorem właściwym, co podkreśla niewątpliwie nierozzerwalność obu kategorii, także w wymiarze religijnym.

A zatem z natury rzeczy wychowanie chrześcijańskie jednoznacznie kategoryzuje też charakter wypoczynku, który staje się formą edukacji religijnej i zbliżania się do Boga rozpoznawanego w przejawach życia przyrody, w pięknie doświadczeń człowieka itp. Także 'w czasie wolnym' w Chrystusie przez Maryję dokonuje się kreacja człowieka mądrego, a kreacja ta ma, co już wspomniano, charakter 'jednakowo' personalistyczny, czy to podczas nauki szkolnej, czy w uwarunkowaniach kolonii czy zimowiska.

Nie sposób jednak nie zauważyć, iż dla wielu odbiorców oferty wypoczynku 'w wydaniu' mariawickim przeszkodą 'ideową' jest fakt konfesyjności (mimo deklaracji nastawienia otwartego), zwłaszcza z uwagi na narastającą w okresie wcześniejszym niechęć do tego wyznania. Z drugiej jednak strony niewielka liczebność uczestników nie oznacza niewielkiej siły apostołskiego oddziaływania. W pewnym sensie wśród uczestników może się wyzwolić (nie bez wpływu wychowawców) pojęcie elitarności i szczególnie pozytywnego wyboru Prawdy.

Opieka to również zaspokojenie potrzeb uczuciowych, w warunkach oddalenia od domu bardzo istotny element relacji z podopiecznymi. Jest możliwością wskazania na Boga i Maryję jako na źródła nadprzyrodzonej miłości, dzięki której nawet pozornie niekochani są miłowani w sposób absolutny. W ten sposób zrealizuje się istotny wymiar apostołskiego oddziaływania.

Wysoki stan zaspokojenia potrzeby realizacji osiąga się dzięki podmiotowemu traktowaniu podopiecznego. Realizując jedną

z podstawowych zasad postępowania opiekuńczego (dbałość o dobro dziecka), należy uwzględnić takie wartości jak wzajemne zaufanie, prawo do godności i wolności, prawa innych ludzi. Chodzi tu o stworzenie możliwości rozwoju wewnętrznego i zapewnienie poczucia pełni życia. Dlatego niekorzystna jest i w tym przypadku postawa opiekuńcza wyrażająca się w stwierdzeniu 'my wiemy lepiej, co jest dla podopiecznego dobre'. Wychowawca ryzykuje wtedy wystąpienie u wychowanka poczucia zagubienia i wyobcowania, co w znacznej mierze uniemożliwi pełne korzystanie z dobrodziejstwa wypoczynku.

3. Praktyka mariawicka

Mariawicka Parafia w Cegłowie szczególnie dba o wielowymiarowość oferty wypoczynkowej skierowanej w stronę dzieci i młodzieży Organizatorzy starają się wykorzystywać czas wypoczynku nie tylko jako relaks dla ciała, ale (a właściwie przede wszystkim) jako szansę apostołską; oferta ta zatem uwzględnia wiele potrzeb i aspektów egzystencji młodej osoby. Także w tym względzie realizuje też ogólnokościelne postulaty mariawickie zachęcając do różnicowania form apostołskich, a w szczególności katechetyczno-poznawczych⁹.

Działania parafialne wspierane są przez Radę Starokatolickiego Kościoła Mariawitów, która nie tylko formułuje wytyczne czy wytyczne organizacyjne, lecz także służy działalnością reklamową¹⁰. Można uznać, iż jest też ona stymulatorem poczynań 'akcji letniej', a także

⁹ Przyjmuje się, że katecheza jest zwłaszcza formą kerygmy, czyli zwiastowania treści soteriologicznych z ukierunkowaniem na niewierzących bądź wierzących inaczej. Mimo że jest formą szeroko pojmowanego apostołatu, jej zakres semantyczny jest szerszy anieli np. oddziaływanie homiletyczne, skierowane raczej do zgromadzenia ludzi wierzących, a więc będące narzędziem nauczania skierowanego do ludzi, którzy już doświadczyli nawrócenia.

¹⁰ Przykładem niech będzie ogłoszenie Rady Kościoła skierowane do młodzieży mariawickiej dotyczące drugiego obozu mariawickiego w Filipowie koło Suwałk z pierwszej połowy lipca roku 1974, zamieszczone w piśmie „Mariawita” („Ogłoszenie na temat obozu.” 1974).

pomysłodawczynią szczegółów jej przeprowadzenia. Niezależnie od tego, czy chodzi o wypoczynek letni czy zimowy, opiera się on na trzech zasadniczych fundamentach:

- rozwoju duchowego (Msza św., modlitwa)
- poznawania własnego kraju (w powiązaniu z odniesieniami patriotycznymi)
- rozwoju fizycznego¹¹.

Jak widać, dominuje aspekt poznawczy, co w powiązaniu z właściwą organizacją poszczególnych dni owocuje także innymi osiągnięciami: wzrostem dyscypliny i koncentracji, tak przydatnej w pracy szkolnej.

Pierwszy obóz mariawicki odbył się w drugiej połowie lipca 1973 roku w Filipowie na Mazurach. Zorganizowali go kapłani Łukasz Kaczorek i Ładysław Ratajczyk. Już wtedy dały znać o sobie trzy wskazane wyżej elementy. Cechą charakterystyczną jest reakcja uczestników na fakt Adoracji Przenajświętszego Sakramentu – dla wielu z nich była to rzecz nowa, realizowana po raz pierwszy¹².

Początkowe obozy letnie były indywidualną inicjatywą kapłanów, po roku 1997 organizowane są również w oparciu o „Ustawę z dnia 20 lutego 1997 o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej” przyznającą duszpasterzom prawo organizowania zróżnicowanych form wypoczynku dla ich młodocianych parafian¹³.

Obecnie organizatorem wypoczynku jest Parafia Kościoła Starokatolickiego w Cegłowie pod przewodnictwem autora artykułu. Od samego początku kolonie letnie trwają przez trzy tygodnie, niezmiennie bazując

¹¹ Na podstawie zapisów Kroniki Parafialnej.

¹² Por. anonimową relację z tego obozu: Mariawita („Relacja z obozu.” 1974).

¹³ „Kościelne osoby prawne mają prawo zakładać i prowadzić szkoły i inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Instytucje te mają charakter mariawicki i podlegają władzy kościelnej” („Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej” 1997 [art. 11, pkt. 1]).

na wskazanej wyżej podstawie treściowej. Program dzienny obejmuje modlitwę wspólnotową poranną i wieczorną, medytacje nad Pismem Świętym czy rozmowy religijne, zwłaszcza przy ogniskach. Oprócz tego nie brak aktywnego wypoczynku fizycznego i smacznych posiłków w ilości trzech na dzień. W niedzielę centrum przeżyć kolonijnych zajmuje Msza święta, w której uczestniczą niekiedy miejscowi młodociani lub dorośli. Od roku 2005 przystąpiono do organizacji zimowisk, które z natury rzeczy muszą trwać krócej, a na których wypoczywa zazwyczaj około czterdzieścioro dzieci.

Obie formy wypoczynku mają charakter otwarty – dopuszcza się różnorodność konfesyjną, co jeszcze bardziej wzbogaca ich religijny wymiar. Pierwszeństwo mają dzieci z ubogich czy patologicznych rodzin, nie brak też osób niepełnosprawnych. Opiekę nad dziećmi sprawują doświadczeni, odpowiednio przygotowani zawodowo nauczyciele i wychowawcy.

Ponieważ znaczna część uczestników to dzieci w młodszym wieku szkolnym, istotnym celem wychowania przez wypoczynek jest wdrażanie do samodzielności, wyrabianie pożytecznych nawyków (w tym także higienicznych), lecz priorytetem są zawsze wartości religijne, w odniesieniu do których nie brak też dbałości o tolerancję i realizację jak najszerszej pojętej miłości chrześcijańskiej.

Zaprezentowane formy wypoczynku były zrazu przyjęte przez młodzież i rodziców bardzo entuzjastycznie, jednakże brak 'luksusowych' warunków (zakwaterowanie w namiotach, samodzielnie przyrządzanie posiłków), mimo niewątpliwego przygotowywania do samodzielnego i odpowiedzialnego życia, z biegiem czasu zaczęła działać odstraszająco, zwłaszcza w dobie komputerów.

Dający się zauważyć spadek zainteresowania opisaną formą wypoczynku domagał się organizacyjnych korekt. Jedną z nich, wprowadzona została w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Polegała ona na zróżnicowaniu życia obozowego pod względem wieku: młodzież mieszkała w obozie głównym, dzieci w tzw. obozie pomocniczym. Obie grupy

współdziałały ze sobą, uczestnicząc w działaniach, mających charakter mieszany – religijny i niereligijny.

Natomiast dziecięce kolonie nad morzem miały od początku charakter religijny, o czym świadczy ich hasło: „Wakacyjne spotkania z Jezusem”. Obecnie wyjeżdża na nie co roku około 120 dzieci. Chętnych jest dużo więcej, ale warunki nie pozwalają przyjąć wszystkich. Na obozy przyjmowane wszystkie chętne dzieci bez względu na wyznanie, muszą jednak dostosować się do planów zajęć, w których jest uczestnictwo w porannych i wieczornych modlitwach, jak również niedzielnych Mszach Świątych. W ramach obozu organizowane są wycieczki po okolicy, a nawet wyjazdy zagraniczne. Na początku były to jednodniowe odwiedziny niemieckich parków rozrywki (Heide Park lub Hansa Park). Obecnie są to dwudniowe wyjazdy do Danii, podczas których dzieci mogą poznać również inne atrakcje turystyczne. Na obóz przyjeżdżają też goście, np. iluzjonista czy teatr profilaktyczny z Krakowa, który podejmuje aktualne problemy społeczne, jak alkoholizm, narkotyki czy przemoc w rodzinie. Po obozie corocznie wszyscy spotykają się 15 sierpnia w Płocku na corocznej pielgrzymce do Świątyni Miłosierdzia i Miłości, sanktuarium mariawickiego.

4. Refleksje końcowe

Podjęta przez mariawicką parafię w Cegłowie działalność apostołska poprzez wypoczynek, aczkolwiek wyjątkowa i nie pozbawiona spektakularnych sukcesów, jest, co trzeba z przykrością zauważyć, jedną z nielicznych pozytywnych odpowiedzi na inicjatywy Rady Kościoła. Być może na taki stan rzeczy wpływają tradycje historyczne – Cegłów był stolicą katedralną mariawityzmu, a być może fakt zorganizowania wewnętrznego ludności miejscowej, dla której świątynia parafialna stanowi istotne centrum życia duchowego oraz szansą rozwoju.

Profil treściowy wskazanych inicjatyw wypoczynku uznać można za integralny, pozwalający na pełne i kompletne ukształtowanie

autentycznej postawy religijnej, warto więc, by był przedmiotem naśladowania ze strony innych parafii, nie tylko mariawickich.

Kolonie letnie czy obozy zimowe są też istotnym elementem integracyjnym, owocującym później prawidłowym funkcjonowaniem parafii czy właściwymi relacjami nie tylko w rodzinach mariawickich.

Współczesny profil wychowawczo-opiekuńczej działalności Kościoła Starokatolickiego Mariawitów może stanowić przykład pracy na rzecz dzieci, a także osób potrzebujących wsparcia, realizując doskonale zasadę starożytnego filozofa Seneki: 'Jeśli chcesz żyć dla siebie, żyj dla innych'.

Bibliografia

- Borowska, Teresa. 1988. „Pedagogika opiekuńcza, przedmiot i specyfika.” W *Teoretyczne podstawy pracy opiekuńczo- wychowawczej*. Red. Henryk Gąsior i Aniela Winiarska. Katowice : Uniwersytet Śląski.
- Dąbrowski, Zdzisław. 1980. *Teoretyczne podstawy opieki i wychowania opiekuńczego*. Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika.
- Jundziłł, Irena. 1984. *Zarys pedagogiki opiekuńczej*. Wydanie III. Gdańsk: Uniwersytet Gdański.
- Kunowski, Stefan. 2001. *Podstawy współczesnej pedagogiki*. Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie.
- Maciaszkowa, Janina. 1991. *Z teorii i praktyki pedagogiki opiekuńczej*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Muszyński, Heliodor. 1982. *Ideal i cele wychowania*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Radlińska, Helena. 1961. *Pedagogika społeczna*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- „Relacja z obozu.” 1973. *Mariawita* 9: 2.
- „[Ogłoszenie na temat obozu].” 1974. *Mariawita* 6: 2.
- „Relacja z kolonii”. 2005. *Mariawita* 7-9: 20-21.
- Suchodolski, Bogdan. 1998. *Cywilizacja współczesna a cele wychowania*. Katowice: Uniwersytet Śląski.

- Toczek-Werner, Sylwia. 2005. *Podstawy rekreacji i turystyki*. Wrocław: Akademia Wychowania Fizycznego.
- Winniczuk, Lidia, red. 2005. *Mały słownik polsko-łaciński* Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Wroczyński, Ryszard. 1966. *Wprowadzenie do pedagogiki społecznej*. Warszawa: PWN.
- „Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej.” 1997. *Dziennik Ustaw* 41: 253.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LXIV

Zeszyt 2

ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2022

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka, prof. ChAT – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański, ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

bp prof. ucz. dr hab. Marcin Hintz, ChAT

prof. dr hab. Atanolij Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Redakcja językowa – Kalina Wojciechowska

Skład komputerowy – Jerzy Sojka

W związku z wprowadzaniem równoległej publikacji czasopisma w wersji papierowej i elektronicznej Redakcja „Rocznika Teologicznego” informuje, iż wersją pierwotną jest wersja papierowa.

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANSH [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]

PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.

All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem

Wydawnictwa Naukowego ChAT

ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55

Objętość ark. wyd.: 18,5. Nakład: 100 egz.

Druk: druk-24h.com.pl

ul. Zwycięstwa 10, 15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY

- JERZY OSTARCZUK, *Рукописное Евангелие-тетр РГБ собр. Е. Е. Егорова (ф. № 98) № 139 и его старопечатный оригинал. Исследование месяцесловных памятей* 373
- BARBARA DZIERŻANOWSKA, *Polsko-ruska pieśń z XVIII w. o świętym Wasylim* 397
- LESZEK JAŃCZUK, *Próba rozłamu w Zjednoczonym Kościele Ewangelicznym w 1956 roku* 419
- MAREK ŁAWRESZUK, *„Święta Rusz” w relacji z etnofiletyzmem i ideą imperialną* 443
- ROBERT MIKSA, *Teologiczna wizja. Znaczenie oraz warunki jej formułowania w teologii ewangelikalnej w ujęciu Richarda Lintsa* 465
- PIOTR DRÓŻDŹ, *Teologiczno-antropologiczny wymiar wypoczynku młodzieży na podstawie wybranych aspektów działalności parafii mariawickiej w Cegłowie* 497
- MARCIN HINTZ, *Motywy pokoju i pojednania w teologii Witolda Benedyktowicza* 513

MATERIAŁY

- ZBIGNIEW KAMIŃSKI, *Postać i działalność ks. prof. Witolda Benedyktowicza (1921-1997)* 535
- MICHAŁ KLINGIER, *„Co powinniśmy czynić”. Teologiczna refleksja prawosławnego ucznia nad dziełem Witolda Benedyktowicza* 557
- Adres gratulacyjny Prawosławnego Metropolity Warszawskiego i całej Polski* 565
- MAŁGORZATA PLATAJS, *Wspomnienie Dyrektora Towarzystwa Biblijnego* 567
- EDWARD PUŚLECKI, *Podsumowanie sesji poświęconej ks. prof. Witoldowi Benedyktowiczowi* 571

REVIEWS

<i>Witold Benedyktowicz, Zwiastowanie łaski i wolności. Wybór pism, Wydawnictwo Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego „Pielgrzym Polski”, Warszawa 2021, pp. 591 (GRZEGORZ PEŁCZYŃSKI).....</i>	579
Wykaz autorów	585

Contents

ARTICLES

- JERZY OSTAPCZUK, *Early printed original of the manuscript Tetraevangelion RGB E. E. Egorov No 139. Textual Research on the Menologion* 373
- BARBARA DZIERŻANOWSKA, *Polish-Ruthenian song from the 18th century about St. Vasili*..... 397
- LESZEK JAŃCZUK, *Attempted split from the United Evangelical Church in 1956*..... 419
- MAREK ŁAWRESZUK, *“Holy Rus’” in relation to ethno-phileticism and the imperial idea*..... 443
- ROBERT MIKSA, *Theological Vision. Its Importance and Conditions of its Formation in the Evangelical Perspective of Richard Lints* 465
- PIOTR DRÓŹDŹ, *Theological and anthropological dimension of youth recreation on the basis of selected activity aspects in the Cegłów Mariavite parish*..... 497
- MARCIN HINTZ, *Themes of peace and reconciliation in the theology of Witold Benedyktowicz*..... 513

MATERIALS

- ZBIGNIEW KAMIŃSKI, *The figure and activity of rev. prof. Witold Benedyktowicz (1921-1997)* 535
- MICHAŁ KLINGIER, *“What should we do”. Theological reflection of an Orthodox student on the work of Witold Benedyktowicz*..... 557
- Congratulatory address of the Orthodox Metropolitan of Warsaw and All Poland*..... 564
- MAŁGORZATA PLATAJS, *Recollections of the Director of the Bible Society*..... 567
- EDWARD PUŚLECKI, *Summary of the session dedicated to rev. prof. Witold Benedyktowicz* 571

RECENZJE

<i>Witold Benedyktowicz, Zwiastowanie łaski i wolności. Wybór pism, Wydawnictwo Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego „Pielgrzym Polski”, Warszawa 2021, ss. 591 (GRZEGORZ PEŁCZYŃSKI).....</i>	579
List of authors	585

Wykaz autorów

Jerzy Ostapczuk, j.ostapczuk@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Władysława Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Barbara Dzierżanowska, barbara.dzierzanowska@uw.edu.pl, Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki, Instytut Literatury Polskiej, Zakład Literatury i Kultury Epok Dawnych, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Vladimir Sakharov, vsakharov@student.chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Leszek Jańczuk, l.janczuk@wsts.edu.pl, Wyższa Szkoła Teologiczno-Społeczna w Warszawie, ul. Wyborna 20, 03-681 Warszawa

Marek Ławreszuk, m.lawreszuk@uwb.edu.pl, Katedra Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku, ul. Ludwika Zamenhofska 15, 15-435 Białystok

Robert Miksa, robertmiksa@gmail.com, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Piotr Drózdź, pdrozd@student.chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Marcin Hintz, m.hintz@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Władysława Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa